

מוגנות והמסתעף 25 – מגע בין חונך לחניך

מאת: יהושע ברמן.

להצטרף לרשימת התפוצה יש להקליק כאן או לשלוח מייל לכתובת: RBSA613@GMAIL.COM

שאלה מאת אחד מחברי הקבוצה: רבות דובר איך להגן על ילדינו מפגיעת זרים. בעקבות המיילים האחרונים מתעוררת השאלה, איך נגן על תלמידינו מפנינו? פעמים רבות יש לתלמיד צורך בחום ואהבה מהמלמד/חונך/האחראי בבית הכנסת בעקבות קשיים רגשיים שהוא חווה מכל מיני סיבות והמבוגר משתדל לתת לו את זה, לצורך החניך. אמנם ברמה מסויימת של ילדים, חום מילולי לא מספיק והוא מובע בצורה פיזית. לפעמים המבוגר עצמו מתייחס לזה כאל משהו טכני בלבד, ולפעמים (מצוי אולי יותר אצל ספרדים) המבוגר באמת מרגיש הרגשה אמיתית של חום ואהבה כלפי החניך, אבל כמובן שהדבר נעשה ממקום של נתינה ולא ממקום של ניצול הילד או של סיפוק דחפים פוגעניים. ישנם ילדים שמשדרים שהם מאוד נהנים מהיחס החם הזה וישנם ילדים שמגיבים ביובש, חלקם כי זה לא מעניין אותם וחלקם כי הם עדיין לא נפתחו לחונך, ומעטים מגיבים בדחיה. מבחינה טיפולית זה נראה שגילויי חיבה אלו תורמים לילד ולהצלחת הטיפול. מהכתבות האחרונות אני מבין שהתנהגות זו עלולה להחשב "פוגענית". איך נדע מתי ההתנהגות הזאת רצויה ומבורכת ומתי היא אסורה? ואולי יבא מישהו ויאמר להפך שהכי הרבה צריך להיזהר מילד שנהנה מזה כי גורמים לו לפתח תלות במגע, וזה יזיק לו בעתיד. בקיצור מהם כללי האסור והמותר בקשר עם הילדים ה"מסכנים"? בכלל זה יש גם שאלה של "והייתם נקיים". אלו פעולות עלולות לגרום לציבור לחשוד באדם שהוא "מסוכן"?

השאלה מצוינת.

קודם כול חייב להיאמר וחשוב ביותר להדגיש בכל לשון של הדגשה כי אדם שמרגיש בעצמו משיכה מינית כלפי הילד, ולו אפילו מיעוטא דמיעוטא, אסור לו לשמש כמלמד או חונך (או ר"מ וכו'). מורי ורבי הגאון רבי אהרון שרגא לופיאנסקי שליט"א אמר את זה כך, "אחר מאה ועשרים שנה כשיגיע האדם להידון בבית דין של מעלה, אף אחד לא יתבע אותו על כך שהיה לו משיכה כזו או אחרת. כל אחד וההתמודדויות שהקב"ה נותן לו. מה כן יתבעו אותו... אם היה לך משיכה מינית לילדים למה לקחת משרה של מלמד בחיידר?! אם היה לך משיכה לבנות סמינר למה לקחת משרה כרב בסמינר?! אם היה לך משיכה לבעלי חיים למה לקחת משרה כעובד בחווה?!". הרי, כל יום אנחנו מתפללים "הרחיקנו...מיצר הרע" והוא הולך ודווקא מקרב עצמו אליו?! האדם צריך לחפש עבודה שאיננה כוללת בתוכה אלמנטים העלולים לגרות אותו למעשים רעים ואסורים.

אחרי הקדמה זו, ניתן לדון בשאלה.

מובן מאליו כי חום ואהבה לא צריכים להיות קשורים במשיכה או דחפים מיניים. הכי טבעי בעולם שכל אדם אוהב את ילדיו ורוב המוחלט של האנשים הם בריאים בנפשותם ואינם חווים משיכה מינית כלפי ילדיהם. זה גם טבעי ונורמלי לחלוטין שאדם יחוש אהבה כלפי תלמידיו. "ושננתם לבניך אלו תלמידיך". הרי הוא משקיע בהם. איכפת לו מהם. רוצה מאוד שיצליחו. "בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו".

מובן לא פחות כי מגע פיזי שמשדר חום ואהבה הוא אכן דבר מועיל ואף נצרך וחיוני.

לפני כמה שנים שמעתי שאחד מגדולי הרבנים התבטא כך, "אדם מבקש עזרה מילד ברחוב. בעצם, מצד מצוות חסד היינו רוצים לראות שהילד יעזור לו תכף ומיד כמו שכתוב אצל רבקה אמנו. אבל מה נעשה... בעוונותינו הרבים אנחנו חיים במצב שאין לנו ברירה. אנחנו נאלצים לחנך את ילדינו שלא יעזרו לאף אחד אף פעם מבלי לדבר אתנו קודם". כמו כן ניתן להגיד אותו דבר בדיוק בהקשר הנוכחי. לולא המשתגעים היינו אומרים, ברור שרוב

ומלמד וחונך צריך להעניק גילויי חום ואהבה לתלמידים. ללמד תורה, לחנך את הדור הבא זה לא משהו טכני בלבד. בכלל לא. זה קשר. זה יצירת עולמות. לידה רוחנית של ממש – כל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו.

אנו חייבים לומר, אם כן, שעצם הדין הוא בגדר בעוונותינו הרבים. בעוונותינו הרבים אנו נאלצים בדלית ברירה לדון על השאלה הזו. עכשיו, חייב להיאמר: אנו לא רוצים להגיע למצב "סטריילי". מוסדות ואנשים המחנכים ומטפלים בילדים, אם הם יהיו נטולי רגש והכול הופך להיות קר, יבש וטכני – מוגבל באין-ספור כללים ואיסורים ואזהרות וחשדות – זה יהיה אסון. פשוט אסון.

אנחנו חייבים לחתור למצב שהוא לא רק בטוח עבור הילד אלא גם ידידותי. אסור להגזים בשמירה על הילד עד כדי כך שאתה בעצם מנתק אותו מהחמצן ופשוט חונק אותו. ברור, לדוגמה, שאימא שאף פעם לא תיתן לילדיה לשחק ומקפידה שהם ישבו על הספה למשך כל שעות היום, ברור שבכך היא מורידה את הסיכונים שיקרה משהו מסוכן לכמעט אפס. ברור לא פחות, אבל, כי אין פגיעה בילד יותר גדולה מזה!

כמו שאסור להפקיר את הילד כך אסור לחנוק אותו.

גם אם אנחנו נורא נורא רוצים לשמור מכל משמר שהילד אף פעם לא ייפגע, אסור להפוך את השמירה הזו למשימת החיים הבלעדית. אין להחליף גיהינום אחד בגיהינום אחר.

המטרה, אם כן, היא למצוא את האיזון. מצד אחד בטוח, כמה שניתן, ומצד שני לשמור על חיים נורמליים וידידותיים שזה חיוני לילד לא פחות.

אם נדבר תכלס, זה אומר שבכל מוסד, ובעצם בכל קהילה, חייבים לקבוע כללים שימשו כקווי יסוד. הנחיות. לדוגמה, ניתן לקבוע כלל שחיבוק קל ומהיר מותר אבל להושיב את הילד על הברכיים אסור. או, לחלופין, חיבוק אסור אבל לטיפה קלה על הלחי וטיפיחה קלה על השכם מותר.

לצערנו, אנחנו עוד לא שם. לפחות לא ברוב המוחלט של המוסדות. זה בעייתי. מאוד. כי ישנם לא מעט אנשים שמתעלמים מן האזהרה הנ"ל. או שהם דווקא מחפשים את המשרה שתספק להם את ההזדמנויות שהדחפים המיניים שלהם מחפשים או שהם פשוט אינם מספיק מודעים לעצמם ומגיעים לשם בסוג של "בלי דעת" ו"פתאום" נופלים בפח.

ברגע שיש כללים זה עושה שני דברים:

(א) משדר עמדה ברורה לכל הצוות שמניעת פגיעת חשובה למוסד ומנהליו, וזה יוצר הרתעה.

(ב) אדם שמתחיל להפר את הכללים ניתן להבחין בכך. אפשר לעצור אותו בעוד מועד.

אבל כשאין כללים, הרי חסר ההרתעה, וגם מאוד קשה לאנשים להעמיד אותו במקום או לדווח עליו למנהלה למרות שיש להם תחושת בטן חזקה (או חזקה מאוד) כי משהו בהתנהגותו אינו תקין.

זה אומר שבינתיים על כל אחד להיות שוטר לעצמו.

בעצם, כאמור לעיל, אם האדם אין לו שום משיכה מינית לילד אין בעיה להעניק גילויי חום ואהבה על ידי מגע פיזי בין אם זה לטיפת לחי או אפילו חיבוק, וזה אף חיובי ובמקרים רבים חיוני, בתנאי שהאדם שם לב שהמגע רצוי לילד וטוב לו ושהוא מתאים לקונטקסט הספציפי בו הוא ניתן.

אבל החשש מפני "והייתם נקיים" בהחלט מוצדק. מעבר לכך, אפילו ברמת האדם היחיד חשוב מאוד למנוע ממגעים פיזיים אינטימיים מדי – גם אם הם באים ממניעים שהם לגמרי טהורים – כי זה יוצר אווירה של "מגעים כאלה הם לא באים בחשבון". כל אחד שמקפיד על זה, זה גורם לכך שזה נהיה יותר ויותר קשה לסוטי המי שבינינו לבצע מגעים כאלה.

לכן, תכלס, אני הייתי מציע כללים כאלה.

1) למנוע מחיבוקים חזקים או ארוכים. (ייתכן ויש מקרים שצריכים לחריג אותם מן הכלל זה. לדוגמה, חונך שיש לו קשר חזק עם החניך והחניך עובר משבר מאוד קשה כמו פטירת הורה.)

- (2) לטיפות לחי, טפיחות על הראש או השכם – כמובן בצורה קלה – זה בסדר גמור. בתנאי, כאמור, שהמגע רצוי לילד. צריכים לשים לב לכך אם המגע באמת רצוי לילד.
- (3) דגדוגים – יש למנוע לחלוטין. ממש לחלוטין. אינני רואה אף מצב שמתאים למישהו שאינו קרוב משפחה מאוד קרוב לדגדג ילד. כמו שכתבנו בניוזלטר הקודם, גם קרוב משפחה מאוד קרוב זה בגדר "כולי האי ואולי" ויש לבדוק את העניין "בשלוש עשרה נפות" לוודא שהדגדוג באמת רצוי לילד וגם אם הוא רצוי לילד יש לעשות את זה רק במידה הנכונה ולא יותר מדי. תוך חלקיק של שנייה דגדוג יכול לעבור משעשוע ראוי לדבר חודרני ופוגעני. וזה מדובר אפילו לגבי קרוב משפחה מאוד קרוב. כל שאר האנשים, כלל כלל לא.
- (4) יש להקפיד על כל דיני איסור ייחוד עם החניך. חשוב ביותר להדגיש כי כבר בשולחן ערוך אבן העזר סימן כ"ד כתוב, "לא נחשדו ישראל על משכב זכור...לפיכך אין איסור להתייחד עמהן...ובדורות הללו שרבו הפריצים יש להתרחק מלהתייחד עם הזכר." אם כך כתב מרן המחבר לגבי דורו שלו, פשוט הרבה יותר מביעתא בכותחא כי בדור שלנו שנתרבו מקרי הפגיעות (וגם עוד חטאים חמורים) עד למאוד רחמנא ליצלן ולשיזבן יש להתרחק מאוד מן הכיעור וכל הדומה לו. לי נראה ברור כי אם היה לנו בזמנינו בית דין של כל ישראל כבזמן חז"ל שבכוחם לתקן תקנות המוטלות חובה על כל בית ישראל בוודאי הם היו מתקנים שאסור להתייחד גברים עם ילדים (ולכאורה היו אוסרים את היחוד בין שני זכרים לגמרי). למרות שכאמור לעיל אנו דנים באדם שאינו נגוע במשיכה כלפי ילדים, בכל זאת הרי יש את העניין של "והייתם נקיים" וחייב אדם לשמור על עצמו שלא יעשה דברים העלולים לגרום לאנשים לחשוד בו. וגם יש את העניין הנ"ל ליצור אווירה שיש דברים שהם פשוט לא באים בחשבון.
- (5) לגבי חיבוקים קלים ומהירים, אני אישית חוכך בזה להחמיר בגלל פרצות הדור כנ"ל (וגם משום הרחק מן הכיעור וכל הדומה לו שלא יבוא לידי חשד), אבל אני מאוד מתלבט בגלל מה שכתבתי לעיל שקשר וחום ואהבה וידידות חיוניים לילדים.
- (6) "חצי חיבוק", כלומר שימת זרוע על הכתפיים (מאחורה למעלה מן הגב) עם לחיצה קלה, לדעתי זה בסדר (ואולי יכול לשמש כסוג של למלא את החסר אם נשלול חיבוקים לגמרי) בתנאי ש-א) הזרוע אינו יורד מאזור הכתפיים, ב) החיבוק נעשה בצורה קלה ומהירה, ג) הוא רצוי לילד כנ"ל, ו-ד) הוא מתאים לקונטקסט הספציפי. בשום פנים ואופן, אין לעשות "חצי חיבוק" (וכן כל מגע אחר) בצורה אלימה כמו זאת המיוצגת בתמונה המופיעה בראש הניוזלטר. למרות שלא מדובר באלימות בולטת, זה בכל זאת אלימות, והיא פסולה לחלוטין.
- (7) לגבי החשש ליצור תלות במגע אצל הילד, אינני רואה מקום לחשש זה. כאמור, גילויי חום ואהבה חיוניים לילד. במיוחד לילד שאינו מקבל את זה בבית. מאידך, ברור שאם הילד בעצמו מנסה להוביל את המגע למקומות לא ראויים חייבים להעמיד אותו במקום ולהסביר לו שמגעים אינטימיים מדי אסורים. במקרה כזה, מאוד מאוד חשוב לדאוג לכך שהילד יטופל אצל מטפל רגשי מקצועי שעבר הכשרה ייעודית לפגיעות מיניות. ילד שמנסה להגיע לאינטראקציות פיזיות לא ראויות זה אומר שאו שהילד במצוקה ו/או קיימות בו בעיות התנהגותיות משמעותיות העלולות להוביל אותו לביצוע מעשים שהם פוגעניים כלפי ילדים אחרים ואף כלפי עצמו. בכל אופן, דבר כזה חייב להיות מטופל על ידי מטפל מקצועי המוסמך לטפל במקרים כאלה.

להזמנת הרצאה או יעוץ יש לשלוח מייל
 לכתובת RBSA613@GMAIL.COM
 לרכוש ספר תצילני מפגע רע יש להקליק כאן.

יהושע ברמן
 מוגנות ~ התבררות ~ זוגיות
 הרצאות ~ יעוץ ~ ספרים

